

ресурсним засобом для зняття стану тривожності у дорослих.

Список використаної літератури.

1. Шевчик, О.М., Немеш, О.М., (2014), Психологічні особливості тривожності у старшокласників / О.М. Шевчик, О.М. Немеш // Збірник наукових праць РДГУ, Випуск 3, С. 163-166.
2. Рахманов, В.М., Рахманов, Р.В., (1996), (Видеотерапія в клініці — корекція поведінки і улучшение познавательных процессов больных с невротическими и невротоподобными расстройствами) Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/books/saburka/paper162.htm>
3. Каяшева, О.И., (2011), Маскотерапія как метод работы с психосоматическими заболеваниями // Актуальные проблемы психологии личности: сб. ст. по матер. VII междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск: СибАК, С. 75-79.

ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

УДК 159.922.763

Ільчук І.Л.,

*студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нині прояви дитячої агресивності є однією з найбільш поширених форм деструктивної поведінки, з якими доводиться мати справу дорослим - батькам і фахівцям (вихователям, психологам, психотерапевтам). Сюди відносяться спалахи дратівливості, неслухняність, надмірна активність, ворожість, жорстокість. У переважній більшості дітей спостерігається пряма і непряма вербальна агресія - від скарг і агресивних фантазій, до прямих образ і погроз. У багатьох дітей відзначаються випадки змішаної фізичної агресії - як непрямой (руйнування чужих іграшок, псування одягу чи шкільного приладдя однолітків, що лежить на парті), так і прямої (діти б'ють однолітків, кусаються, плюються тощо). Така агресивна поведінка завжди ініціативна, а іноді й небезпечна для оточуючих, і тому вимагає корекції.

Агресивна поведінка молодших школярів щороку зростає, агресія в багатьох ситуаціях стає зовсім некерованою, і часто дорослі не знають як впливати на агресивних школярів, оскільки покарання або позбавлення дитини чогось не має значного виховного впливу. І хоча в психологічній літературі питання агресії описані, здавалося б, багатогранно (Берковіц, Л., 2001, Фурманов, І.А., 1996), усе ж чимало питань лишаються відкритими.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Молодший шкільний вік – це особливий період у житті дитини. За Д.Б. Ельконіним

цей період супроводжується кризою 7-ми років. Це криза саморегуляції, яка виникає на основі особистої свідомості. Дитина починає регулювати свою поведінку за правилами. Раніш слухняна, вона раптом починає пред'являти претензії щодо уваги до себе. У поведінці з'являється, з одного боку, демонстративна наївність, яка роздратовує, так як інтуїтивно сприймається оточуючими як неправдивість. З іншої, здається занадто дорослою: пред'являє до оточуючих вимоги. Дитина в цей період не володіє своїми почуттями (не може стримувати, але й не вміє управляти ними). Справа в тому, що втративши одні форми поведінки, вона не набула інші.

Особливо важливим вивчення агресивності є в молодшому віці, коли ця риса перебуває в стадії свого становлення й коли ще можна прийняти своєчасні коригувальні міри. Агресивні прояви зустрічаються в більшості дітей. Однак у певних дітей агресивність стає стійкою характеристикою особистості. Як наслідок, в дитини виникають складності із самореалізацією, особистісним розвитком, спілкуванням з оточуючими людьми. Дитина з агресивними проявами створює масу проблем не тільки навколишнім, але й самій собі. Незріла дитяча психіка не в змозі перебороти фруструючі впливи без допомоги дорослого. Чи буде дитина агресивною, залежить від її індивідуальних особливостей (збудливість нервової системи) і соціального середовища (найближчого оточення).

Метою цієї статті є теоретико-експериментальний аналіз проблеми агресивної поведінки молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Експериментальне дослідження, з використанням психодіагностичних методик «Кактус» М. Панфілової, опитувальника Басса-Дарки (Фурманов, І. А., 1996.) та спостереження за ігровою діяльністю дітей, було проведено на базі загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №2 міста Козятина. Вибірку склали 28 учнів 4-ого класу.

Аналізуючи результати спостереження за ігровою діяльністю молодших школярів, можемо зробити висновок, що близько 43 % молодших школярів мають середній рівень агресії, 25 % – низький рівень, а решта 32 % учнів не виявили агресії.

Опитувальник Басса-Дарки показав наступні результати: у 71 % дітей не виявлено проявів агресивності, для 18 % досліджуваних характерний дуже низький її рівень, у решти 11 % – встановлено низький рівень проявів агресії. Але що стосується показників учнів ворожості, то у більшості молодших школярів (68 %) індекс ворожості знаходиться у нормі, 14 % дітей все ж таки проявляють ворожість до оточуючих, решта 18 % - мають середній індекс ворожості.

Під час проведення методики «Кактус» М. Панфілової виявлено, що завищені показники агресивності присутні у 11 % дітей, у 39 % дітей не виявлено жодних ознак агресивності. У решти школярів (50 %) агресивність знаходиться у нормі.

Найдієвішим інструментом виявлення показників і форм агресії стала методика «Кактус» М. Панфілової, яка засвідчила більш високий, у порівнянні з іншими методиками дослідження, рівень агресії у молодших школярів.

Встановлено, що молодшим школярам не притаманні такі форми агресії як фізична, пряма та непряма, проте іноді вони використовують вербальну агресію як спосіб протистояння одноліткам та вираження негативних почуттів через зміст мовних звертань до інших (погрози, прокляття).

Під час проведення спостереження за грою дітей виявлено, що частина учнів схильна до таких реакцій, як негативізм, кидання іграшок на підлогу, образи, порушення правил, зіштовхування зі стільця, видирання іграшки один в одного. Це говорить про певний рівень агресивності серед цієї групи дітей, невміння працювати командою, контролювати свої емоції. Було помічено, що діти часто, щоб захистити свої права, вдаються до фізичного насилля з однокласниками. Хлопчики і дівчатка дратуються, кричать один на одного. А спілкуючись з батьками, ми виявили, що коли у дітей виникають конфлікти у школі, то вони частіше всього приходять додому знервовані, на запитання близьких стають дещо агресивнішими. З підвищеною агресією розповідають вдома про однолітків, які найчастіше критикують та кривдять їх, забирають речі особистого вжитку, ображають. Вони часто придумують, що скажуть своїм кривдникам на другий день, прийшовши в школу, але не роблять цього.

Молодшим школярам із проявами агресивності у поведінці у легкій формі притаманне роздратування, схильність до збудження, готовність виявити грубість, запальність. Таким чином, агресивна поведінка розглядається як сформована в процесі соціалізації дитини модель поведінки.

Висновки. Аналіз результатів дослідження свідчить, що у молодших школярів недостатньо сформовані вміння управляти своїми емоціями, регулювати стосунки з іншими людьми, розвивати здатність контролювати свої емоційні реакції. Виявлені діти з так званих «неблагополучних сімей», в яких постійно спостерігається асоціальна поведінка. Самі педагоги також усе частіше звертаються до шкільних практичних психологів з питанням пошуку засобів педагогічного впливу на дітей, які вирізняються агресивними проявами поведінки.

Предметом подальших досліджень може стати розробка програми корекції агресивних проявів учнів в молодшому шкільному віці.

Список використаної літератури.

1. Берковіц, Л., (2001), Агресія: причини, наслідки і контроль, Прайм-Еврознак, СПб., 512 с.
2. Фурманов, І.А., (1996), Дитяча агресивність: психодіагностика і корекція. Мінськ, 192 с.